

Valamon munkit pakenivat sotaa

Valamon saaren ortodoksi-luostarissa Laatokan Karjalassa luostarin väki pelkää henkensä ja luostarin omaisuuden puolesta. Puna-armeija on hyökännyt Suomeen, ja talvisota on alkanut. Muutamia viikkoja myöhemmin huonokuntoisimmat munkit ja noviisit evakuoidaan pommitusten alta. Ankara talvi on jäädäyttänyt Laatokka-järven, joten pitkä ja raskas pakomatka voi alkaa.

Kuu paistaa ja pakkanen narisuttaa Portaantalon nurkkaa Hilmonkosken kylällä Kannonkoskella. Portaantalon 13-vuotias Urho-poika on matkalla läheiselle uittoyhtiön talolle. Kylällä on kiertänyt tieto, että uittoyhtiön taloon Niemelään muuttaa vierasta väkeä juuri tänä iltana.

Linja-autollinen joulupukkeja

Keitä he ovat ja mistä he tulevat – näihin kysymyksiin Urhokin haluaa vastauksia. Jouluun on enää muutama yö.

–Olimme heitä vastassa illassa, kun he tulivat linja-autolla Niemelään. Ajattelin, että onpa paljon joulupukkeja, kun kaikilla miehillä oli harmaat ja pitkät parrat, muiste-

Ajattelin, että onpa paljon joulupukkeja, kun kaikilla miehillä oli harmaat ja pitkät parrat.

Urho Kauppinen

lee Portaantalon Urho, viralliselta nimeltään **Urho Kauppinen**.

Joulun alla vuonna 1939 Kannonkoskelta haki turvaa 117 Valamon luostarin pappis- ja työläismunkkia sekä muutamia pyykkärinunnia. Evakkomunkit majoitettiin Kannonkosken kyläkouluille ja yksityiskoteihin.

Vain hyvää sanottavaa vieraista

Koska uittoyhtiön talo kävi ahtaaksi, kansanhuolto määräsi myös Urho Kauppisen 13-henkisen perheen ottamaan vastaan kolme evakkoa. Vieraille luovutettiin toinen talon makuuhuoneista, ja ta-

Kannonkosken hautausmaalla lepää 27 Valamon luostarin munkkia. Heille on pystytetty muistokivi. Kahdelle pyykkärinunnalle on pystytetty muistoristi.

Evakkomunkeista tehdään elokuva

Kyyjärveläinen tuottaja, tenoriluutnantti Raimo Salo on tekemässä Kannonkosken evakkomunkeista dvd-elokuvaa Kannonkosken kirjastolle. Hän haastattelee elokuvaan olossa olevia aikalaisia, silminnäkijöitä. Hän kerää myös dokumenttiinsa valokuvia.

–Toivon, että kaikki jotka muistavat jotain Valamon evakkomunkeista, ottaisivat minuun yhteyttä. Otan mielelläni vastaan myös valokuvia.

Raimo Salon tietojen mukaan Kannonkosken kirkossa järjestetään vielä tämän vuoden aikana ortodoksinen jumalanpalvelus. Tämäkin tapahtuma kuvataan. Elokuva valmistuu keväällä 2010. Elokuvan tekemistä rahoittaa Kannonkosken kunta, Piispala ja Kannonkosken Lions Club.

lonväki nukkui itse tuvan lattialla.

Ahdasta oli, mutta kenelläkään ei ollut pahaa sanottavaa kaukaisista vieraista, jotka pu-

huivat ainoastaan silloisen vihollisen kieltä, venäjää. Munkit jatkoivat perinteistä elämäntyyliään: he pitivät ortodoksia jumalanpalveluk-

sia, tutkivat kirjojaan, miettelivät ja pukeutuivat mustiin pitkiin asuihin.

Urho Kauppinen tapasi päivittäin myös Niemelän talos-

sa asuvia munkkeja, sillä hän kuljetti heille kelkalla maitoa.

–Ainakin meille lapsille munkit olivat oikein ystävällisiä. He tekivät voileipiä ja ri-

Mämmi pitää pintansa pääsiäisen perinnemyllerryksessä

Pääsiäinen on perinnetaustaltaan ristiriitainen pyhä. Kevään kirkkaan väriiloiston ja luonnon uudelleenheräämisen juhlaan on sekoittunut Jeesuksen ristiinnaulitsemisen ja ylösnousemuksen muistelu.

Pääsiäinen ei ole joulun tapaan perhejuhla, mutta toisaalta sen perinteistä kestävimpiä ja tunnetuimpia säilytetään perhepiirissä ja ruokapöydässä.

Kuten monet muutkin pyhät, pääsiäinen on perinnekerron kyllästä. Tiput, puput, trullit ja raeruoht ovat kotoisin Keski-Euroopasta ja niiden alkuperä on esikristillisessä ajassa.

Monet vanhat suomalaiset pääsiäisperinteet ovat jo unohtuneet. Esimerkiksi lankalauantaisin poltettavia pääsiäisvalkeita syytettiin enää harvoin. Valkeiden tarkoitus oli karkottaa pahoja henkiä,

Muna on vanha hedelmällisyyden symboli. Kristillisessä perinteessä se symboloi ylösnousemusta. Kuva Kirsi Hiekkala.

joiden uskottiin liikkuvan pyhien aikaan.

Onneksi on mämmi: ainoa vahvana säilynyt kotimainen

pääsiäisperinne.

–Mämmi on muisto alkeellisista jauhuruista, joita on meillä pohjoisissa aina tehty

erityisesti rukiista. Pitkäperjantai oli ennen tärkeä paastopäivä, jolloin ei saanut valmistaa ruokaa ja siksi silloin

syötiin edellisenä päivänä valmistettua mämmiä, joka säilyi pitkään, kertoo kansatieteen professori **Juhani Lehtonen** Helsingin yliopistosta.

Kärsimysnäytelmien määrä kasvussa

Mämmi on osoittanut voitokkuutensa pysymällä suomalaisen pääsiäispöydissä jo vuosikymmenten ajan. Muutenkin kestävimpiä perinteitä liittyvät ruokakulttuuriin.

–Ruokiin liittyvät perinteet elävät vahvoina perhepiireissä. Ne luovat turvallisuutta ja jatkuvuutta nykykulttuurissa, jossa esimerkiksi uskonnollisilla perinteillä ei ole suurta sijaa. Ruokaperinteillä erotetaan arki ja juhla toisistaan.

Luterilaisessa perinteessä pääsiäinen jää hieman joulun varjoon kirkollisena pyhänä. Kristillinen pääsiäisperinne on kuitenkin kasvattanut suosio-

taan viime vuosina.

–Eryteisesti kaupungeissa on järjestetty erilaisia ristisaattueita ja kärsimysnäytelmiä, Lehtonen kertoo.

Muutama vuosi sitten teattereihin tullut The Passion of the Christ -elokuva käsitteli realistisesti ja kaunistelemattomasti Jeesuksen ristiinnaulitsemista. Elokuva, joka sai paljon kritiikkiä väkivaltaisuuksista, oli valtava yleisömenestys. Lehtonen uskoo, että tämänkaltaisilla populaarikulttuurin ilmiöillä voi olla vaikutusta kristillisten pääsiäisperinteiden suosioon.

–1600-luvulla kaikki vaikutteet tulivat Ranskasta, 1800-luvulla ihailtiin saksalaisia. Nyt otetaan vaikutteita yhdysvaltalaisesta kulttuurista, Juhani Lehtonen sanoo.

Tarja Kovanen